

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૪૧૪૯/૧૯૮૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર.કે. અભિચંદાની

=====

૧. શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	
૨. રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	
૩. શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪. શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	
૫. શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?	

મહારાજા ફતેહસિંહરાવ ઝૂંટ્રસ્ટ

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર તરફે શ્રી ડી.એસ. નાણાવટી

સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ તરફે આસિસ્ટન્ટ સરકારી વકીલ શ્રી એ.જે. દેસાઈ

કોરમ : માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર.કે. અભિચંદાની

ચુકાદાની તારીખ: ૧૨/૦૫/૯૯

ચુકાદો

અરજદાર મહારાજા ફતેહસિંહરાવ ઝૂંટ્રસ્ટે રિવિઝન અપિલકેશન નં. ટીઈએન.બી.એ. ૬૪૮/૮૪ માં ગુજરાત રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૨૨.૧૧.૧૯૮૫ ના હુકમને પડકાર્યો છે, જેણે સીલિંગ અપીલ નં. ૨/૮૪ માં તારીખ ૨૫.૪.૧૯૮૪ ના હુકમની પુષ્ટિ કરી હતી, જેના દ્વારા

ડેપ્યુટી કલેક્ટરે એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તેના તારીખ ૨૧.૨.૧૯૮૩ ના હુકમમાં ધ ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ સીલિંગ એક્ટ, ૧૯૬૦ ની કલમ ૨૧ હેઠળ વધારાની જમીનની કરેલી ઘોષણાને માન્ય રાખી હતી, અને ઠરાવ્યું હતું કે અરજદાર દ્વારા ધારણ કરવામાં આવેલી ૨૫૦ એકર અને ૨૬ ગૂંઠા જમીન વધારાની (સરપ્લસ) હતી અને અરજદાર માત્ર બાકીની ૩૬ એકર જમીન જ રાખી શકે છે.

૨. આ પિટિશનમાં ઉદ્ભવતો પ્રશ્ન એ છે કે શું જંગલની વનસ્પતિ ધરાવતી જમીનને એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ સીલિંગ એક્ટ હેઠળ વધારાની જમીન તરીકે સંપાદિત કરી શકાય કે કેમ. અરજદાર ટ્રસ્ટના જણાવ્યા મુજબ, પ્રશ્નવાળી જમીન કાળિયાર (બ્લેકબક) ના સંરક્ષણ માટેનું સમૃદ્ધ અભયારણ્ય છે, જે સુંદરપુરા સંરક્ષિત ક્ષેત્ર તરીકે ઓળખાય છે. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૮ ના રોજ ટ્રસ્ટની રચના કરવામાં આવી હતી અને પિટિશનના એનેક્ષર "એ" મુજબ ૫ જૂન, ૧૯૬૩ ના રોજ મહારાજા ફતેહસિંહરાવ ગાયકવાડ દ્વારા તેનું જાહેરનામું કરવામાં આવ્યું હતું. અભયારણ્ય તદ્દનુસાર અરજદાર ટ્રસ્ટની માલિકીની જમીનમાં આવેલું છે.

૩. વડોદરા તાલુકાના ધનિયાબી ગામમાં આવેલી પ્રશ્નવાળી જમીનોના સંબંધમાં મામલતદાર અને એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ ટ્રિબ્યુનલ, બરોડા દ્વારા ધ ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ સીલિંગ એક્ટ, ૧૯૬૦ ની કલમ ૨૧ હેઠળ સીલિંગ કેસ નં. ૩૯/૭૬ અન્વયે અરજદાર સામે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી

હતી. આ જમીનો નેશનલ હાઇવે નં. ૮ ની નજીક બરોડાથી આશરે ૧૨ કિલોમીટર દૂર આવેલી છે અને તેનું ક્ષેત્રફળ ૨૯૨ એકર અને ૨૦ ગૂંઠા હતું. અરજદાર ટ્રસ્ટના સેક્રેટરીએ આ જમીનોના સંબંધમાં ૨૯.૬.૧૯૭૬ ના રોજ ફોર્મ ૨ માં ડિક્લેરેશન ફાઇલ કર્યું હતું. એ.એલ.ટી. દ્વારા જારી કરાયેલી નોટિસના જવાબમાં, અરજદારે ૨૨.૬.૧૯૭૭ ના રોજ એવી દલીલ કરી હતી કે પ્રશ્નવાળી જમીન સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭) ના અર્થમાં "જમીન" નથી, કારણ કે તે જંગલની જમીન હતી અને તેનો કોઈ ખેતીના ઉપયોગમાં લેવાતી ન હતી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ જમીનમાં કાળિયાર અભચારણ્ય આવેલું છે. એવું જણાય છે કે અરજદાર દ્વારા સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલિકેશન નં. ૬૬૭/૧૯૭૫ દાખલ કરવાને કારણે આ કાર્યવાહી સ્થગિત રાખવામાં આવી હતી, જેને આખરે આ કોર્ટ દ્વારા ૧૦.૮.૧૯૭૮ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જે પિટિશનના એનેક્સર "બી" ખાતેના એ.એલ.ટી. ના તારીખ ૨૧.૧૨.૧૯૮૩ ના હુકમના ફકરા ૩ માં નોંધાયેલ છે. તપાસમાં એ.એલ.ટી. સમક્ષ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ જમીનો પર વૃક્ષો હતા અને કુદરતી રીતે ઘાસ ઉગતું હતું અને ભૂતપૂર્વ શાસક શ્રીમંત સયાજીરાવ ગાયકવાડ દ્વારા કાળિયાર અભચારણ્ય માટે તે નિયત કરવામાં આવી હતી. તદુપરાંત, જમીનની સપાટી સમતળ ન હતી અને તે વન્યજીવો માટે અનુકૂળ હતી. જો લેન્ડ સીલિંગ એક્ટ લાગુ કરવામાં આવે તો વન્યજીવન નષ્ટ થઈ જશે. તપાસમાં એ બહાર આવ્યું હતું કે આ ઘાસની જમીનો હતી અને તેને "જીરાયત" જમીન તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી, જે એ.એલ.ટી. ના હુકમના ફકરા ૫ માં નોંધાયેલ

છે. એ.એલ.ટી. સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ જમીન ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ના અર્થમાં 'જંગલ' છે અને તેથી, સદર અધિનિયમ હેઠળ તેને વધારાની જમીન તરીકે જાહેર કરી શકાય નહીં. જમીન વાસ્તવમાં ખેતી હેઠળ મૂકવામાં આવતી ન હતી અને તે કાળિયાર માટેનું અભયારણ્ય હતું તે હકીકતની નોંધ લેતાં એ.એલ.ટી. એ ઠરાવ્યું હતું કે તે તથ્યો હોવા છતાં, આ જમીન સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭) ના અર્થમાં 'જમીન' હોવાથી તેની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે અને ટ્રસ્ટ કુલ વિસ્તારમાંથી માત્ર એક યુનિટ એટલે કે ૩૬ એકર જમીન રાખવા માટે હકદાર હતું, અને તદનુસાર ૨૧.૧૨.૧૯૮૩ ના રોજ ૨૫૬ એકર જમીન વધારાની જાહેર કરવામાં આવી હતી. ડેપ્યુટી કલેક્ટર, બરોડા દ્વારા અપીલમાં પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૫.૪.૧૯૮૪ ના હુકમ દ્વારા વધારાની જમીન ઘટાડીને ૨૫૦ એકર અને ૨૬ ગૂંઠા કરવાના સહેજ ફેરફાર સાથે આ હુકમની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. એપેલેટ ઓથોરિટી પણ એવા તારણ પર આવી હતી કે પ્રશ્નવાળી જમીન સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ આવરી લેવામાં આવી હતી. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો જમીનમાં જંગલ અને વન્યજીવન હોય તો પણ સરકારનું વન વિભાગ તેની યોગ્ય રીતે સંભાળ રાખી શકે છે. અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિવિઝન અપ્લિકેશનમાં, રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલે પણ શોધી કાઢ્યું હતું કે આ જમીનો સદર અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭) ના અર્થમાં ખેતીની જમીન હતી કારણ કે આ જમીનો પર કુદરતી રીતે ઘાસ ઉગતું હતું. ટ્રિબ્યુનલે નોંધ્યું હતું કે અરજદાર આ જમીન પર જંગલી પ્રાણીઓ અસ્તિત્વમાં હોવાનું દર્શાવતો કોઈ ટ્રસ્ટ ડીડ કે પુરાવો રજૂ કરવામાં

નિષ્ફળ રહ્યા હતા. જો કે, તેણે ઠરાવ્યું હતું કે જો ટ્રસ્ટ ડીડની નકલો સાથે કાળિયારની કુલ સંખ્યા અંગે પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા હોત તો પણ તે અરજદારને મદદરૂપ થત નહીં કારણ કે સદર અધિનિયમ માત્ર તેની કલમ ૩ હેઠળ જ મુક્તિ પૂરી પાડતો હતો, જે અરજદારના કેસમાં લાગુ પડતી ન હતી. તેથી રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલે પિટિશનના એનેક્સર "ઈ" ખાતેના તેના તારીખ ૨૨.૧૧.૧૯૮૫ ના હુકમ દ્વારા અરજદારની રિવિઝન અપિલકેશન નકારી કાઢી હતી.

૪. અરજદાર તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ની જોગવાઈઓ હેઠળ, કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી વિના કોઈપણ સત્તાધિકારી દ્વારા જંગલની જમીન છીનવી શકાતી નથી અથવા તેને બિન-જંગલ જમીનમાં ફેરવી શકાતી નથી. (૧૯૯૭) ૨ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૨૬૭ માં રિપોર્ટ થયેલ ટી.એન. ગોદાવર્મન થિરુમુલકપાદ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને (૧૯૯૭) ૮ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૧૯૧ માં રિપોર્ટ થયેલ સામથા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એ.પી. અને અન્ય ના કેસોમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયો પર આધાર રાખીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ માં વપરાયેલ "જંગલ" શબ્દમાં ખાનગી જંગલોનો સમાવેશ થાય છે અને તેથી, પ્રશ્નવાળી જંગલની જમીનને સદર અધિનિયમના અર્થમાં ખેતીની જમીન ગણી શકાય નહીં અને તેથી તેને વધારાની જમીન તરીકે જાહેર કરી શકાય નહીં. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સદર અધિનિયમનો ઉદ્દેશ્ય વધારાની જમીન સંપાદિત કરવાનો

અને ખેતીના હેતુઓ માટે વ્યક્તિઓ વચ્ચે વહેંચવાનો હતો અને આ વન્યજીવન ધરાવતી જંગલની જમીન હોવાથી, તેને ખેતીના હેતુઓ માટે આ રીતે વહેંચી શકાય નહીં. આવી જમીનોને વધારાની જાહેર કરીને તેનું સંપાદન થઈ શકે નહીં. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને જમીનો ખેતીના ઉપયોગમાં લઈ શકાતી ન હોવાથી, ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ અને સદર સીલિંગ એક્ટ વચ્ચે વિરોધાભાસ હતો અને તેથી ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ની જોગવાઈઓ સીલિંગ એક્ટ પર પ્રબળ રહેશે. એ.આઈ.આર. ૧૯૯૧ (સુપ્રીમ કોર્ટ) ૮૫૫ માં રિપોર્ટ થયેલ અશોકા માર્કેટિંગ લિમિટેડ વિરુદ્ધ પંજાબ નેશનલ બેંક અને અન્ય ના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખીને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે બે કાયદાઓ વચ્ચે વિરોધાભાસ હોય, ત્યારે પછીનો કાયદો અગાઉના વિરોધાભાસી કાયદાને રદબાતલ કરે છે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રશ્નવાળી જમીનો "શિકાર ખાના" હતી અને તેથી, સદર અધિનિયમ હેઠળ વધારાની જાહેર કરી શકાય તેવી જમીન તરીકે ગણી શકાય નહીં. રાજા આનંદ બ્રહ્મા શાહ વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૦૮૧ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં લેન્ડ એક્રિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૧૭(૧) ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં, જે હેઠળ તાકીદના કિસ્સામાં જાહેર હેતુ માટે જરૂરી કોઈપણ બંજર અથવા ખેતીલાયક જમીનનો કબજો લઈ શકાય છે અને આવી જમીન, સદર જોગવાઈ મુજબ, તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈને

સંપૂર્ણપણે સરકારમાં નિહિત થવાની હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે "ખેતીલાયક જમીન" શબ્દપ્રયોગનો અર્થ એવી જમીનો તરીકે થવો જોઈએ જે મુખ્યત્વે પાક ઉગાડવા માટે વપરાય છે અને તેથી, તે કેસમાં સંપાદિત કરાયેલી જમીન, જે જંગલની જમીન હતી, તેને બંજર જમીન કે ખેતીલાયક જમીન તરીકે ગણી શકાય નહીં. કંટ્રોલર ઓફ એસ્ટેટ ડ્યુટી, કેરળ વિરુદ્ધ વી. વેણુગોપાલ વર્મા રાજા, (૧૯૭૬) ૪ એસ.સી.સી. ૩ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, જેમાં એસ્ટેટ ડ્યુટી લાદવાના સંદર્ભમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એસ્ટેટ ડ્યુટી એક્ટ, ૧૯૫૩ ની કલમ ૬૪(૧) હેઠળ સંદર્ભિત પ્રશ્ન પર વિચારણા કરતી વખતે કે શું ટ્રિબ્યુનલ એસ્ટેટ ડ્યુટીના હેતુઓ માટે એસ્ટેટના કુલ મૂલ્યમાં જંગલની જમીનોના મૂલ્યનો સમાવેશ કરવામાં કાયદાની દ્રષ્ટિએ સાચી હતી કે કેમ, એવું ઠરાવ્યું હતું કે જંગલની જમીન, તે ખેતીના હેતુઓ માટે સાફ કરવામાં આવી હતી અને તૈયાર કરવામાં આવી હતી અથવા નિયત કરવામાં આવી હતી તે દર્શાવતા પુરાવા વિના, પ્રથમ દ્રષ્ટિએ બિન-ખેતીની જમીન તરીકે ગણવી જોઈએ. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કરદાતાની એવી કબૂલાત પછી કે તે "જંગલની જમીન" હતી, જેણે સંભવતઃ ખેતીને અટકાવી હતી, આ જમીનના સ્વરૂપમાં કોઈ ફેરફાર અથવા તેનું ખેતીની જમીનમાં રૂપાંતરણ સૂચવવા માટે કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

૫. સદર અધિનિયમનો મૂળ ઉદ્દેશ્ય ખેતીની જમીન ધારણ કરવા પર ટોચમર્યાદા (સીલિંગ) નક્કી કરવાનો અને વધારાની ફાજલ ખેતીની જમીનનું સંપાદન તેમજ નિકાલ કરવાની જોગવાઈ કરવાનો છે. કલમ ૨(૧) એ "ખેતી"

શબ્દની સમાવિષ્ટ વ્યાખ્યા આપે છે, જ્યારે કલમ ૨ ની પેટા-કલમ (૬) એ "જમીનનો વર્ગ" શબ્દપ્રયોગમાં આવતા જમીનના વર્ગોની ગણતરી કરે છે અને આ વર્ગો (૧) બારમાસી સિંચાઈવાળી જમીન, (૨) મોસમી સિંચાઈવાળી જમીન, (૩) શ્રેષ્ઠ સૂકી પાકની જમીન (સુપિરિયર ડ્રાય કોપ લેન્ડ) અને (૪) સૂકી પાકની જમીન (ડ્રાય કોપ લેન્ડ) છે. તેની સ્પષ્ટતા (૧), અન્ય બાબતોની સાથે, કલમ (૬) માં જોગવાઈ કરે છે કે આ અધિનિયમના હેતુ માટે, "ડ્રાય કોપ લેન્ડ" એટલે ફક્ત (એ) થી (સી) માં નિર્દિષ્ટ કરેલી જમીન (એટલે કે આ ખંડોમાં વ્યાખ્યાયિત કરેલ જમીનના પ્રથમ ત્રણ વર્ગો) સિવાયની જમીન અને ઘાસની જમીન – એટલે કે, એવી જમીન કે જેમાં કુદરતી રીતે ઉગેલું ઘાસ વિપુલ પ્રમાણમાં હોય અને જે ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવા માટે સક્ષમ હોય. કલમ ૨ ની પેટા-કલમ (૧૭) એ નિયત તારીખ (એટલે કે ૧.૪.૧૯૭૬) પહેલાંના કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં "જમીન" ને એવી જમીન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જેનો ખેતીના હેતુ માટે ઉપયોગ થતો હોય અથવા ઉપયોગ કરવા માટે સક્ષમ હોય અને અન્ય કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં, એવી જમીન કે જેનો ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગ થતો હોય અથવા ઉપયોગ કરવા માટે સક્ષમ હોય, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે, જે જમીન પર કુદરતી રીતે ઘાસ ઉગે છે તેનો સમાવેશ થાય છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૫ જમીનના દરેક વર્ગના સંદર્ભમાં સીલિંગ વિસ્તાર નિયત કરે છે. સીલિંગ વિસ્તાર અધિનિયમની અનુસૂચિ ૧ માં નિયત કરવામાં આવ્યો છે. અધિનિયમની કલમ ૬(૧) દ્વારા નિર્ધારિત કર્યા મુજબ કોઈ પણ વ્યક્તિ સીલિંગ વિસ્તારથી વધુ જમીન ધારણ

કરવા માટે હકદાર નથી. નિયત કરેલ દિવસે સીલિંગ વિસ્તારથી વધુ જમીન ધારણ કરતી વ્યક્તિઓ અધિનિયમની કલમ ૧૦ મુજબ પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મામલતદારને જમીનની વિગતો રજૂ કરવા બંધાયેલી છે અને તમામ વધારાની ફાજલ જમીન જાહેર હેતુ માટે જરૂરી હોવાનું માનવામાં આવશે અને કલમ ૧૨ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર તેનું સંપાદન કરી શકાશે. જ્યારે એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમની કલમ ૨૧ હેઠળ વધારાની ફાજલ જમીન જાહેર કરતો હુકમ કરે છે, ત્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧(૨) માં જોગવાઈ કર્યા મુજબ તે આવા હુકમની તારીખથી તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે. ૫.૧ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે જમીનના ચાર વર્ગોમાંથી કોઈપણ વર્ગમાં આવતી અને કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આવા વર્ગો માટે નિયત સીલિંગ વિસ્તારથી વધુ ધારણ કરવામાં આવેલી જમીન, કલમ ૨૧ હેઠળ કાર્યવાહી કરવાને પાત્ર છે અને વધારાની ફાજલ જાહેર થવાને પાત્ર છે, જે સંજોગોમાં તે સંપૂર્ણપણે રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે. તે તબક્કે, કલમ ૨૧(૧) હેઠળ તપાસ કરવા અને હુકમ કરવા માટે એ બાબત અપ્રસ્તુત છે કે શું આવી જમીન વાસ્તવમાં અધિનિયમની કલમ ૨૮ ની જોગવાઈઓ મુજબ ફાળવવામાં આવશે કે નહીં. જમીનને ફાજલ જાહેર કરવાનું કૃત્ય અને ત્યારબાદ અધિનિયમની કલમ ૨૧(૨) હેઠળ રાજ્ય સરકારમાં તેનું નિહિત થવું એ બાબતના પ્રશ્ન પર નિર્ભર નથી કે શું આવી જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થયા પછી કલમ ૨૮ હેઠળ ફાળવવામાં આવશે. અધિનિયમની જોગવાઈઓ મુજબ વધારાની ફાજલ જમીનનું સંપાદન એ હકીકત

પર આધારિત નથી કે શું જમીન વાસ્તવમાં અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળ ફાળવવામાં આવશે કે નહીં. વાસ્તવમાં, કલમ ૨૯ની દર્શાવે છે કે જમીન રાજ્ય સરકારના કોઈ વિભાગને ફાળવી શકાય છે. તેથી, એવી દલીલ કે જમીન પર જંગલ ઉગી નીકળ્યું હોવાથી તેનું વધારાની ફાજલ જમીન તરીકે સંપાદન કરી શકાતું નથી કારણ કે જંગલની જમીન કલમ ૨૯ હેઠળ ખેતીના ઉપયોગ માટે ફાળવી શકાતી નથી, તે તદ્દન ગેરસમજભરી છે.

૬. કલમ ૨૧ હેઠળ વધારાની ફાજલ જમીન જાહેર કરવાની અને પરિણામે રાજ્ય સરકારમાં તેના નિહિત થવાની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટેની પૂર્વશરતનું એકમાત્ર પ્રસ્તુત પાસું એ છે કે, શું સદર જમીન તે જે વર્ગ કે વર્ગોમાં આવતી હોય તે માટે નિર્ધારિત સીલિંગ વિસ્તાર કરતાં વધુ ધારણ કરવામાં આવી છે અને અધિનિયમની કલમ ૩ હેઠળ મુક્તિ પ્રાપ્ત નથી. મુક્તિના પ્રશ્ન પર અરજદાર ટ્રસ્ટે આ વડી અદાલત સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ અપ્લિકેશન નં. ૬૬૭/૧૯૭૫ નામની રિટ પિટિશન દાખલ કરેલ હતી, જેનો નિર્ણય ૧૦મી ઓગસ્ટ, ૧૯૭૮ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલા એ નિર્ણયને પડકારવામાં આવ્યો હતો કે સંબંધિત ટ્રસ્ટ પ્રશ્નવાળી જમીનોના સંબંધમાં અધિનિયમના અમલમાંથી મુક્તિ મેળવવા માટે હકદાર નથી. તે રિટ પિટિશનમાં, ટ્રસ્ટે ફક્ત ૩ માં જણાવ્યું હતું કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૧ હેઠળની તપાસમાં, શ્રીમંત ફતેહસિંહરાવ પ્રતાપસિંહ ગાયકવાડ (વડોદરા રાજ્યના ભૂતપૂર્વ શાસક) ની જમીનોના સંબંધમાં એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ ટ્રિબ્યુનલ, વડોદરાએ ઠરાવ્યું હતું કે તેઓનું કુલ ધારણ સીલિંગ વિસ્તાર કરતાં

૪૦૭ એકર અને ૪ ગુંઠા જેટલું વધારે હતું. શ્રીમંત ફતેહસિંહરાવ પ્રતાપસિંહ ગાયકવાડ દ્વારા ધારણ કરાયેલ જમીનોના કુલ ક્ષેત્રફળની ગણતરીમાં વિવાદિત જમીનોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં આગળ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અપીલમાં, કલેક્ટરે ૧૦.૯.૧૯૬૫ના રોજ એ દલીલ માન્ય રાખી હતી કે વિવાદિત જમીનો પ્રાણીસંગ્રહાલય માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી અને તે અરજદાર ટ્રસ્ટની માલિકીની હતી. ત્યારબાદ તે પિટિશનના ફકરા ૪ માં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેના પર અરજદાર ટ્રસ્ટ દ્વારા ધ ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ સીલિંગ એક્ટની કલમ ૩(૧)(ડી) હેઠળ મુક્તિ પ્રમાણપત્ર મેળવવા માટે ૧૮.૪.૧૯૬૮ના રોજ કલેક્ટર, વડોદરા સમક્ષ એક અરજી રજૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ જમીનો કાળિયાર જેવી દુર્લભ પ્રજાતિના પક્ષીઓ અને પ્રાણીઓના સંરક્ષણ માટે પ્રાણીસંગ્રહાલય તરીકે અનામત રાખવામાં આવી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ પ્રાણીસંગ્રહાલય કાળિયારના જીવનશૈલી અને વર્તણૂકના અભ્યાસ અને સંશોધન માટે સુવિધાઓ પૂરી પાડવા માટે શૈક્ષણિક હેતુ માટે હતું. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પ્રાણીસંગ્રહાલય વન્ય પ્રાણીઓની જાળવણી માટે પણ જોગવાઈ કરતું હતું અને પ્રાણીસંગ્રહાલય દ્વારા ધારણ કરાયેલી જમીનો સીલિંગ એક્ટની કલમ ૩(૧)(ડી) હેઠળ તેની જોગવાઈઓમાંથી મુક્ત હતી. આ દલીલોને ડિસ્ટ્રિક્ટ ડેપ્યુટી કલેક્ટર, વડોદરાએ તેમના તારીખ ૨૦.૯.૧૯૭૨ના હુકમથી નકારી કાઢી હતી. મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલે ૧૯.૮.૧૯૭૪ના રોજ તે હુકમની પુષ્ટિ કરી હતી અને તે હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરાયેલ સ્પેશિયલ સિવિલ

અપિલકેશન નં. ૬૬૭/૭૫ આ વડી અદાલત દ્વારા ૧૦.૮.૧૯૭૮ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૭૨ના સુધારા અધિનિયમ દ્વારા, જે રજુ મે, ૧૯૭૪થી અમલમાં આવ્યો હતો, ૧૯૬૮માં સીલિંગ એક્ટની જે સ્થિતિ હતી તે મુજબની કલમ ૩(૧)(ડી) રદ કરવામાં આવી હતી અને શૈક્ષણિક હેતુઓ માટે જમીન ધારણ કરતા જાહેર ટ્રસ્ટને હવે કોઈ મુક્તિ ઉપલબ્ધ ન હતી અને તેથી, જો એમ માની લેવામાં આવે કે આ જમીનો અરજદાર ટ્રસ્ટની હતી, તો પણ તે સીલિંગ એક્ટ હેઠળ મુક્તિ મેળવવા માટે હવે હકદાર ન હતી. આમ, મુક્તિ અંગેનો પ્રશ્ન આ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા અરજદાર ટ્રસ્ટની વિરુદ્ધમાં આખરી બની ગયો હતો.

૭. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, કલમ ૨ ની પેટા-કલમ (૬) ની સ્પષ્ટતા ૧ ના ફક્કરા (એ) થી (સી) માં નિર્દિષ્ટ કરાયેલ બારમાસી સિંચાઈવાળી, મોસમી સિંચાઈવાળી અથવા શ્રેષ્ઠ સૂકી પાકની જમીન ન હોય તેવી તમામ જમીન અને ઘાસની જમીન, સદર સ્પષ્ટતાના ખંડ (ઈ) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "ડ્રાય ક્રોપ લેન્ડ" (સૂકી પાકની જમીન) તરીકે ઓળખાય છે. પ્રશ્નવાળી જમીન નીચેની તમામ સત્તાધિકારીઓ દ્વારા ખેતી માટે ઉપયોગમાં લેવા સક્ષમ હોવાનું સમવર્તી રીતે જણાયું છે. તેને 'જીરાયત' જમીન તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે. જવાબી સોગંદનામામાં, રાજ્ય સરકારે જણાવ્યું છે કે ગામના તલાટી કમ મંત્રીની મૌખિક જુબાની મુજબ, જમીન સૂકી પાકની જમીનના વર્ગની છે. આ બાબત એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ ટ્રિબ્યુનલના તારીખ ૨૧.૧૨.૧૯૮૩ના હુકમથી સાબિત થાય છે, જે ફક્કરા ૫ માં તલાટીની જુબાનીનો ઉલ્લેખ કરે છે, જે દર્શાવે છે

કે જમીન ઘાસની જમીન છે અને 'જીરાયત' જમીન તરીકે વર્ગીકૃત થયેલ છે. જમીન ખેતીના હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવા સક્ષમ છે તેવો હકીકતનો સમવર્તી તારણ આ રીતે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓ પરથી સાબિત થાય છે. અરજદારે ૨૯.૬.૧૯૭૬ના રોજ એટલે કે ૧.૪.૧૯૭૬ની નિર્દિષ્ટ તારીખ પછી ફોર્મ ૨ માં ડિક્લેરેશન (જાહેરાત) દાખલ કર્યું હતું અને અધિનિયમની કલમ ૨(૧૭)(૨) (બી) મુજબ, જે જમીન પર કુદરતી રીતે ઘાસ ઉગે છે તેનો સમાવેશ 'જમીન' શબ્દની વ્યાખ્યામાં થાય છે. જો ભૂતકાળમાં જમીનનો ખેતી માટે ક્યારેય ઉપયોગ કરવામાં ન આવ્યો હોય તો પણ, તે હજુ પણ ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવા સક્ષમ હોઈ શકે છે. જે જમીનમાં જંગલ આવેલું હોય તેને સીલિંગ એક્ટની જોગવાઈઓમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી નથી. જો એવું હોત, તો મોટાભાગના વિશાળ જમીન માલિકોએ તેને જંગલોમાં પરિવર્તિત કરી દીધી હોત અને સીલિંગ વિસ્તારથી વધુ જમીન ધારણ કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હોત.

૮. જમીનમાં જંગલ હોવાથી તેને ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવા સક્ષમ જમીન તરીકે ગણી શકાય નહીં તેવી દલીલ સીલિંગ એક્ટના સંદર્ભમાં તદ્દન ગેરસમજભરી છે. જો આ જમીનો ખાનગી જંગલ હોત તો પણ, એ હકીકતને ધ્યાને લેતાં કે ધ ગુજરાત પ્રાઇવેટ ફોરેસ્ટ્સ (એક્ટિવિઝિશન) એક્ટ, ૧૯૭૨ ની કલમ ૩ હેઠળ તમામ ખાનગી જંગલો તમામ બોજાઓથી મુક્ત થઈને રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થઈ ગયા છે અને રાજ્ય સરકારની મિલકત ગણાય છે, અને નિયત દિવસે વ્યક્તિગત ખેતી હેઠળ રાખવામાં આવેલી અને સદર સીલિંગ એક્ટમાં જણાવેલ શબ્દપ્રયોગના અર્થ મુજબ સીલિંગ વિસ્તારથી વધુ ન હોય

તેવી કોઈપણ ખાનગી જંગલમાં સમાવિષ્ટ જમીન જ બચાવી લેવામાં આવી છે, અરજદાર કોઈ પણ રીતે સારી સ્થિતિમાં ન હતો. ધ ગુજરાત પ્રાઇવેટ ફોરેસ્ટ્સ (એક્ટિવિઝિશન) એક્ટ, ૧૯૭૨ એ ગુજરાત રાજ્યમાં ખાનગી જંગલોના ભૌતિક સંસાધનોનું સંરક્ષણ કરવા અને તેમના માલિકો દ્વારા તેમના વિનાશ અને/અથવા શોષણથી તેમનું રક્ષણ કરવા માટે તથા જાહેર હિતમાં પર્યાવરણીય સંતુલન પ્રાપ્ત કરવા અને જાળવી રાખવાના હેતુથી આવા જંગલોના વ્યવસ્થિત અને વૈજ્ઞાનિક વિકાસ અને વ્યવસ્થાપનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તેનું સંપાદન કરવા ઘડવામાં આવ્યો હતો. સદર અધિનિયમ ભારતના બંધારણની નવમી અનુસૂચિમાં ક્રમ નં. ૧૩૬ પર સામેલ છે. તેની કલમ ૩ ની જોગવાઈઓ કે જેના હેઠળ ખાનગી જંગલો રાજ્યમાં નિહિત થાય છે તે નીચે મુજબ છે:— "૩. રાજ્ય સરકારમાં ખાનગી જંગલોનું નિહિત થવું – (૧) તે સમયે અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ કાયદામાં અથવા કોઈપણ સમાધાન, અનુદાન સમજૂતી, વહીવટ, રૂઢિ અથવા અદાલત કે કોઈપણ ટ્રિબ્યુનલના કોઈપણ હુકમનામા કે હુકમમાં અથવા અન્ય કોઈપણ દસ્તાવેજમાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, નિયત કરેલા દિવસથી અને તે દિવસથી અમલમાં આવે તે રીતે, ગુજરાત રાજ્યમાંના તમામ ખાનગી જંગલો તમામ બોજાઓમાંથી મુક્ત થઈને, તેમાં અથવા તેના પરના અથવા તેને લગતા તમામ અધિકારો સહિત, રાજ્ય સરકારની મિલકત બનશે અને ગણાશે; અને સદર દિવસે આવા કોઈપણ જંગલમાં સરકાર સિવાયના માલિક અથવા કોઈપણ વ્યક્તિના પ્રવર્તમાન તમામ હક, ટાઈટલ અને હિત સમાપ્ત થઈ ગયેલ ગણાશે. (૨) પેટા-કલમ (૧) માં સમાવિષ્ટ કંઈપણ,

કોઈપણ ખાનગી જંગલમાં સમાવિષ્ટ એટલી હદની જમીનને લાગુ પડશે નહીં કે જે નિયત દિવસે માલિક અથવા ભાડૂત (ગણોતિયા) દ્વારા કાયદેસર રીતે તેની વ્યક્તિગત ખેતી હેઠળ રાખવામાં આવી હોય અને તે સમયે અમલમાં હોય તેવા ધ ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ સીલિંગ એક્ટ, ૧૯૬૦ (૧૯૬૦ નો ગુજરાત અધિનિયમ નં. ૨૭) માં જણાવેલ શબ્દપ્રયોગના અર્થ મુજબ સીલિંગ વિસ્તારથી વધુ ન હોય અથવા તેના પર આવેલ અથવા તેની સાથે જોડાયેલ કોઈપણ મકાન કે બાંધકામને લાગુ પડશે નહીં. સ્પષ્ટતા:— આ કલમમાં, 'ભાડૂત' અને 'વ્યક્તિગત ખેતી' શબ્દપ્રયોગોનો તે જ અર્થ થશે જે ગુજરાત રાજ્યમાં તે સમયે અમલમાં હોય તેવી ખેતીની જમીનોના ભાડાપટ્ટા (ગણોત) ને લગતા કોઈપણ કાયદામાં છે." ૮.૧ પ્રાઇવેટ ફોરેસ્ટ્સ એક્ટિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૩ ની પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે ધારાસભાએ ખાનગી જંગલની અંદર ખેતીલાયક જમીન હોવાની શક્યતાને સ્વીકારી હતી જે સીલિંગ વિસ્તારની હદ સુધી ફરજિયાત સંપાદનમાંથી બચી ગઈ હતી. પ્રાઇવેટ ફોરેસ્ટ્સ એક્ટિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૪ પરથી નોંધવામાં આવશે કે કલમ ૩ હેઠળ આવા નિહિત થવાના સમયે જે વ્યક્તિ આવા જંગલના કબજામાં હતી તેણે તરત જ તેનો કબજો કલેક્ટરને અથવા તે સંબંધમાં રાજ્ય સરકાર અથવા કલેક્ટર દ્વારા અધિકૃત કોઈપણ અન્ય અધિકારીને સોંપી દેવો જરૂરી હતો. કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૨) જોગવાઈ કરે છે કે કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૧) દ્વારા જરૂરી મુજબ કબજો ન સોંપનાર કોઈપણ વ્યક્તિ આવા જંગલના અનધિકૃત કબજામાં હોવાનું માનવામાં આવશે અને તે સંક્ષિપ્તમાં બેદખલ થવાને પાત્ર રહેશે. ટૂંકમાં, જો આ જમીનોમાં

ખાનગી જંગલ હોત તો પણ, અરજદાર ટ્રસ્ટ સીલિંગ એક્ટ હેઠળ આ જમીનોને લાગુ પડતા સીલિંગ વિસ્તાર કરતાં વધુ આવી કોઈ જમીન ધારણ કરી શક્યું ન હોત. તે સમયે અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ કાયદામાં અથવા કોઈપણ સમાધાન, ગ્રાન્ટ, કરાર, વહીવટ, રૂઢિ અથવા અદાલત કે ટ્રિબ્યુનલના કોઈપણ હુકમનામા કે હુકમ અથવા અન્ય કોઈપણ દસ્તાવેજમાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં ખાનગી જંગલોનું રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થવું બન્યું હતું. સીલિંગ વિસ્તારની અંદર જમીન ધારણ કરવાનો અધિકાર પણ એવા માલિક અથવા ભાડૂત પૂરતો મર્યાદિત છે જેની પાસે તે પોતાની વ્યક્તિગત ખેતી હેઠળ હતી. અરજદારે આ જમીનો ધારણ કરવાનું ચાલુ રાખ્યું હોવાથી, એવું જણાય છે કે તેણે પ્રાઇવેટ ફોરેસ્ટ એક્ટિવિઝિશન એક્ટની કલમ ૪ હેઠળ તેનો કબજો સોંપ્યો ન હતો, જે જો અરજદારે આ જમીનોને ખાનગી જંગલ તરીકે ગણી હોત તો બન્યું હોત.

૯. ધ ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ વધુ વનનાબૂદીને રોકવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ઘડવામાં આવ્યો હતો, જે આખરે પર્યાવરણીય અસંતુલનમાં પરિણમે છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ધ ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ માં "જંગલ" (ફોરેસ્ટ) શબ્દના અર્થનું અર્થઘટન કરતી વખતે ટી.એન. ગોદાવર્મનના કેસ (ઉપર મુજબ) માં ઠરાવ્યું છે કે 'જંગલ' શબ્દ તેના શબ્દકોશના અર્થ અનુસાર સમજવો જોઈએ અને ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટની કલમ ૨(૧) ના હેતુ માટે કાયદાકીય રીતે માન્ય તમામ જંગલોને આવરી લેશે, પછી ભલે તે અનામત, સંરક્ષિત અથવા અન્યથા તરીકે નિયુક્ત કરાયેલા હોય. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જંગલની જમીન શબ્દપ્રયોગમાં તેની માલિકીને

ધ્યાનમાં લીધા વિના સરકારી રેકૉર્ડમાં જંગલ તરીકે નોંધાયેલ કોઈપણ વિસ્તારનો પણ સમાવેશ થશે. જંગલોના સંરક્ષણ અને તેની સાથે સંકળાયેલી બાબતો માટે ધ ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ માં ઘડવામાં આવેલી જોગવાઈઓ તેની માલિકી અથવા તેના વર્ગીકરણને ધ્યાનમાં લીધા વિના આ રીતે સમજવામાં આવતા તમામ જંગલોને સ્પષ્ટપણે લાગુ થવી જોઈએ. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ હેઠળ, એ સ્પષ્ટ હતું કે કોઈપણ જંગલના વિસ્તારમાં કોઈપણ બિન-જંગલ પ્રવૃત્તિ માટે કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી છે. ૯.૧ સમથાના કેસ (ઉપર મુજબ) માં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે તેના ચુકાદાના ફક્ત ૧૨૧ માં ઠરાવ્યું હતું કે "જંગલ" નો વિસ્તૃત અર્થ વૃક્ષો, ઝાડી-ઝાંખરા અને વનસ્પતિ તથા વૃક્ષો અને ગોચરો સાથે ભળી ગયેલ નીચી વનસ્પતિથી ઢંકાયેલ જમીનનો વિસ્તાર થાય છે, પછી ભલે તે કુદરતી વૃદ્ધિ હોય કે માનવ-નિર્મિત વનિકરણ હોય. ૧૯૮૮ ના અધિનિયમ દ્વારા સુધારેલા ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટની કલમ ૨ હેઠળ, અન્ય બાબતોની સાથે, જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે રાજ્યમાં તે સમયે અમલમાં હોય તેવા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, કોઈ પણ રાજ્ય સરકાર અથવા અન્ય સત્તાધિકારી કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી વિના કોઈપણ જંગલની જમીન અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો કોઈપણ બિન-જંગલ હેતુ માટે ઉપયોગ કરી શકાશે તેવો નિર્દેશ આપતો કોઈ હુકમ કરી શકશે નહીં. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે તેથી રાજ્ય સરકાર માટે (૧) જંગલને અનામતમાંથી મુક્ત કરવા

(ડી-રિઝર્વેશન); અને (૨) બિન-જંગલ હેતુ માટે જંગલની જમીનનો ઉપયોગ કરવા માટે કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ પરવાનગી મેળવવી જરૂરી હતી.

૧૦. આમ તે જોઈ શકાશે કે ધ ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ઘડવાનો હેતુ ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવા સક્ષમ જમીનનું સંપાદન અટકાવવાનો નથી. ખેતીની જમીન ધારણ કરવા પર સીલિંગ નક્કી કરવા સાથે ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટને કોઈ લેવાદેવા નથી. ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ સીલિંગ એક્ટ દ્વારા નિયંત્રિત ક્ષેત્ર કરતાં અલગ ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરે છે. તેથી, સીલિંગ એક્ટની જોગવાઈઓ અને ધ ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ની જોગવાઈઓ વચ્ચે કોઈ વિસંગતતા કે સંઘર્ષનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. બંને એકસાથે અમલમાં રહી શકે છે. જો વધારાની ફાજલ જાહેર કરાયેલી જમીનમાં જંગલ હોય, તો સ્વાભાવિક રીતે જ ધ ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે અને આવી જંગલની જમીનને કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી વિના બિન-જંગલ હેતુ માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાશે નહીં. કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરીની તે આવશ્યકતાનો ઉપયોગ અરજદાર દ્વારા સીલિંગ વિસ્તાર કરતાં વધુ પોતાના ધારણને સુરક્ષિત રાખવા માટે થઈ શકશે નહીં જ્યારે હકીકતના આધારે નીચેની સત્તાધિકારીઓ દ્વારા એવું જણાયું છે કે પ્રશ્નવાળી જમીન ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવા સક્ષમ છે અને તે સૂકી પાકની (જીરાયત) જમીન તરીકે વર્ગીકૃત થયેલ છે. અગાઉના અને પછીના કાયદાઓ વચ્ચે સંઘર્ષ હોય ત્યારે કાયદાઓના અર્થઘટનના પ્રશ્ન પર અશોકા માર્કેટિંગ લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના નિર્ણયનો સિદ્ધાંત તેથી હાલના કેસમાં લાગુ થઈ શકશે નહીં.

૧૧. ધ ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટ, ૧૯૮૦ ના હેતુ માટે "જંગલ" શબ્દનો વિસ્તૃત અર્થ આપતા સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયો સીલિંગ એક્ટની લાગુ પડવાની ક્ષમતાને પ્રતિબંધિત કરવાની અસર ધરાવતા નથી કે જેના હેઠળ નિર્દિષ્ટ વર્ગોમાં આવતી જમીન, જો સીલિંગ કરતાં વધુ ધારણ કરેલ હોય, તો તેને વધારાની ફાજલ જાહેર કરી શકાય છે અને તે રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થશે. જે જમીનનો ખેતી માટે ઉપયોગ થઈ શકે તેમ હોય તેમાં ખાનગી જંગલ હોવાનો દાવો કરીને, સીલિંગ એક્ટની જોગવાઈઓમાંથી કોઈ મુક્તિનો દાવો કરી શકાય નહીં. ખાનગી જંગલની જમીનને સીલિંગ એક્ટની જોગવાઈઓમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી નથી અને જ્યારે અરજદારે નીચેની ત્રણેય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા સમવર્તી રીતે નક્કી કર્યા મુજબ સૂઝી પાકની અથવા ઘાસની જમીન (જીરાયત) તરીકે વર્ગીકૃત જમીન ધારણ કરી હતી, જે ખેતીના હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવા સક્ષમ છે, ત્યારે કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ પરવાનગી વિના તેની ખેતી કરી શકાતી નથી તે હકીકત પણ તેને સીલિંગ એક્ટ હેઠળ વધારાની ફાજલ જાહેર થવામાંથી બચાવી શકશે નહીં.

૧૨. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, અરજદાર ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ અને ૨૨૭ હેઠળ આ અદાલતની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને મહેસૂલ ટ્રિબ્યુનલના વાદગ્રસ્ત નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહેલ છે. તેથી, પિટિશન નકારી કાઢવામાં (નામંજૂર કરવામાં) આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના રૂલ ૨૬ કરવામાં આવે છે. વચગાળાની રાહત રદબાતલ કરવામાં આવે છે.

૧૩. અરજદાર તરફેના વિદ્વાન વકીલશ્રી દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો નિર્ણય અરજદારની વિરુદ્ધમાં જાય, તો અરજદારને ઉચ્ચ ફોરમનો આશરો લેવા સક્ષમ બનાવવા માટે વચગાળાની રાહત ચાલુ રાખવામાં આવે. અરજદારે પોતાના ધારણના સંબંધમાં સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓના અમલીકરણમાં સફળતાપૂર્વક વિલંબ કર્યો છે. અગાઉ જ્યારે આ જ જમીન ભૂતપૂર્વ શાસકના ધારણમાં સમાવિષ્ટ હતી, ત્યારે ભૂતપૂર્વ શાસક દ્વારા એવું વલણ લેવામાં આવ્યું હતું કે તે કાળિયારના અભચારણ્ય માટે અરજદાર ટ્રસ્ટ માટે અલગ રાખવામાં આવી હતી. આ વડી અદાલતે સ્પેશિયલ સિવિલ અપિલકેશન નં. ૬૬૭/૧૯૭૫ માં તારીખ ૧૦મી ઓગસ્ટ, ૧૯૭૮ ના પોતાના હુકમમાં અવલોકન કર્યું હતું કે: "તેથી અમે જાણતા નથી કે ક્યારે, જો કોઈ તબદીલી થઈ હોય તો, અથવા તેનું સ્વરૂપ શું હતું તે પણ અમે જાણતા નથી. સ્વીકૃત રીતે, પ્રશ્નવાળી જમીનો ૧૯૫૮ પહેલાં ફ્તેહસિંહરાવ ગાયકવાડની તેમની વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં માલિકીની હતી. તેમનું ટાઈટલ ક્યારે અને કેવી રીતે સમાપ્ત થયું અને અરજદાર-ટ્રસ્ટનું ટાઈટલ ક્યારે ઊભું થયું? ૧૯૬૩ માં કરવામાં આવેલ એનેક્ષર "એફ" પરના ડિક્લેરેશન મુજબ, તેઓ એકમાત્ર ટ્રસ્ટી હતા અને જ્યારે ટ્રસ્ટ અસ્તિત્વમાં આવ્યું ત્યારે તેઓ આ જમીનોના એકમાત્ર માલિક હતા. શું તે એક અલગ ક્ષમતામાં પોતાની જાતથી પોતાની જાતને કરવામાં આવેલી તબદીલી હતી અને જો એમ હોય, તો તે ક્યારે અને કેવી રીતે થઈ?" સ્વીકૃત રીતે, ૧૯૬૩ માં કરાયેલ ડિક્લેરેશન સિવાય, તબદીલીની સાબિતી આપતો કોઈ દસ્તાવેજ નથી. એવું જણાય છે કે કોઈને કોઈ કારણોસર, આ બાબત બિનજરૂરી રીતે લાંબી

ખેંચાઈ છે અને રાજ્ય સરકારમાં જમીન નિહિત થવા અંગેની જોગવાઈઓ, જે થોડા દાયકાઓ પહેલાં અમલમાં આવવી જોઈતી હતી, તેને સફળતાપૂર્વક નિષ્ફળ બનાવવામાં આવી છે. વચગાળાની રાહત વધુ લંબાવવા માટે કોઈ માન્ય કારણ નથી. તેથી, તે અરજ સ્વીકારી શકાય નહીં.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.